בו א ב מיי׳ פכ"ז מהלי מלוה ולוה הלכה ע סמג

עשין לד טוש"ע ח"מ ס" מ סעיף כ: בז ג ד ה מיי שם הלי

מוש"ע שם סעיף כא:

בח נז מיי זמ מלרה יד

מוסף תוספות

א. דלא ידעינן מחק של שטר מתי היה ואם זה שוהה יום אחד אולי הראשון שהה כמה

ימים, [ולמאן דגריס] י״ל דקים ליה לחלמודא דכל שומחה

רבינו גרשום (המשך)

אחת לנמחק ב' פעמים ואחר שחתמו העדים במקום שנמחק

ב' פעמים חזר ומחק כתיבת

. השטר והדר וכתב מאי דבעי:

והוה ליה אידי ואידי. מקום החוד ליה אידי האידי. מקום השטר ומקום העדים נמחק ב' פעמים ומזייף הכי וליכא היכרא ואמאי כשר: אמר

אביי. מש״ה כשר דקסבר רב

 ל) רש"ל, ב) [לעיל קלח: וש"נ],
ג) רש"ל, ד) רש"ל כל כך ולהשהותו ויבואו להכשיר,
ס) רש"ל ונמחק בזיוף, ו) רש"ל וה, ז) רש"ל בשיטה בפני, ה) ודף קסה. תוס' ד"ה אמר אביי מו רשייל בשביל אי ווני ריינואירא

העדים קודם שחתמו ומחקו וחזר וכתב על כל הקלף ומחקו כולו

וחתמו העדים בקלף שנמחק שתי

פעמים והשטר נכתב על המחק

פעם אחת וכי הדר מחיק ליה כדי

לכתוב עליו זיוף הוה ליה נמחק שתי

פעמים כמו שנמחק מקום חתימת

העדים שתי פעמים: אח"ל נמחק

בפניהם. ואם יראו מקום חתימתן

משונה במחיקה מן העליון לא

יחתומו: עדיו על המחק כשר.

אם מכירין לחתימתן או שהיה כתב

ידם (ה) במקום אחר: הוא על המחק

כו' פסול. שמא מחק את השטר

חייפו: השתח נמי. חוזר עוד ומוחק

ומזייף. טןומקשינן והא אמרת אינו

דומה כו']. ומשני הני מילי היכא

דחתמי סהדי על המחק כיון שיש

שני מיני מחקים בשטר אחד זה אנל

זה יכול להכיר מי נמחק יותר מחבירו:

למחקה דהה מגילתה. זה עב חה

דק ומחק של קלף עב אינו ניכר

דינה. שלה יפסיד בעל השטר עדות

של עדיו ואחר כך נמחוק ונכתוב

בההיא מגילתא גופא ונדמייה: אית

ספרים דגרסינן בהו ונישהייה אמר

רבי ירמיה חוששין לב"ד טועין. כם ולח

ידעו לדקדק כל כך יי או להשהותו

להכשיר שטר פסול הלכך פסקוהו

למילתיה ופסלו כל שטר שעל המחק

. ועדיו על הנייר. ואית דלא גרסי ונשהייה

וגרסי רבי ירמיה אומר חיישינו לב"ד

35

כך: ונקבל חתימת ידייהו בכי

הגהות הב"ח (ל) רשב"ם ד"ה עדיו וכו' כתב ידס יוצא נמקוס אחר: (ב) ד"ה אית ספרים וכו' שלא ידעו לדקדק כל כך להשהוח ויבואו להסשיר וכי ובמקום שתירץ רב הושעיא כך מירן כ' ירמיה כך: (ג) תום' ד"ה (בדף הקודם) גופא וכו' שילו לחתום יראו השטר מחוק פעם אחת: (ד) בא"ד ימחקט וגם ימחוק השטר שהוא על הנייר ואם אין העדים חתומים זה תחת זה אלא זה אחר זה זה בראש השיטה וזה בסוף השיטה כוי התם ודאי אין לחוש שמא מחק המם את יום נחום שנח נחוק אנחנא סהדי דלמה יעשו שטות כזה כו' והשטר כשר אע"פ שיש ריוח בינתים באותה שיטה כשיעור שיכתוב שטר לפני העד בשיטור שינחוג שטר לפני העד דלא יועיל שטר כשבא הוא והעד בשיטה אחת אם לא ששינ עדים תחוונים באותה שיטה דאפי הוליא עליו כתיבת ידו לא מהני כשבא בשיטה אחת לפריב״ם כחשר כתוב בהגהות חשיר"י ובחתומים זה תחת זה לא היה יכול לדחות ג"כ דלמה יעשו שטות כזה כו' דהתם אם היו העדים הותמים על הנייר היו התקיקו בי שיטות מן השטר מהקיקו בי שיטות מן השטר ודייק: (ו) בא"ד ומסמתה אין מסמים בסחות. דייך (כי היום אמתה) סחדי וכרי ארוכה יותר מתמימת סחדי וכרי ארוכה יותר מתמימת בין עד לעד פוסל דלמא יכתוב שטר אחר לפני העד וכן ששיטין משתע לקמן ששני עדים בשי שטר אחר לפני העד וכן שטרום מלטרפין להוליא ממון אבל אין לוומר שיבחוב שטרום מלטרפין להוליא ממון אבל אין לוומר שיבחוב שטרום לעודה אחר לפני העד וכן בשניל בשני מלטרפין להוליא ממון בשרחב שטרום לעודה אחר לפני העד בשניל בשניה מישר בשנים בשני בשנים לעודה אחרה בשנים ב העדים חותמים על הנייר היו אבר אין נותר שיכחוב בשכיל לעבין אפוקי ממונא בשכילו לעבין אפוקי ממונא מחשרד דלא מהימן כ"ל ויכ"ל ויכ"ל לנותר אבל בלא לירוף ליכא ממון בעד אחד מן כדי להוליא ממון בעד אחד מן השבעם הא ליתא השחד על השבעם הא ליתא המחד על השבעם הא ליתא ה החסוד על השבועה הם יותם דהת אם כנגד המשוד אינו נאמן אלא בשבועה ומינו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא לא אמרינן: (ע) בא"ד בוה אין רגילות שיכתבו אגדונא סהדי: (י) בא"ר ולמה לא מהנו דשטר על הנייר: (ל) בא"ד ליתן טעם על הנייר: (ל) בא"ד ליתן טעם לזה שפיר: (ל) בא"ד וקשה לפי רשב"ס. נ"ב הוא פי שכתבו :הדבור התוס' בתחלת הדבור: (מ) בא"ד אנחנא סהדי בין עד (נו) באיד הממת סהדי כין עד לעד: (נ) בא"ד ועוד א"כ אטו בסופטני: (פ) בא"ד יניתו חלק ודיו דוה אינו: (ע) ד"ה אי עילאי וכוי ניכר אע"פ שאין כתוב עליו: (פ) ד"ה לישהייה מוב עליו: (פ) ד"ה לישהייה

רבינו גרשום

מאו דלא גרם ליה היינו משום

:לכמו כן

ואת תאמר. אמאי כשר הא מצי יאם האכור התחוק כתיבת מלוה לחזור ולמחוק כתיבת הואיל והעדים נמי חתימי על מחק. הא לא מצי למיעבד

מחק. הא לא מני למינבר דניכר הוא דאין דומה מקום עדים שאינו נמחק אלא פעם עדים שאינו נמחק אלא פעם אחת למקום השטר שנמחק ב' פעמים. לפי שנגרר הקלף ביותר ויש היכר. ואכתי אמאי כשר ליחוש דלמא שדי מלוה בתחלה נמי קודים] דנכתב השטרא על גבי כתב מחוק זה שדי דיותא אמקום עדים להיכא דמשער דחתימי עדים ועבד הכי מעיקרא קמי דנכתב השטר ונטל אותו קלף ואשדיה דיותא 6) דבמקום עדים והדר כתיב השטר על אותו שטר שלא נמחק אלא פעם אחת וחתמו העדים במקום שהיה הדיו דנמחק ב' פעמים ולפי שהשטר הוא כבר כתוב לא יכלו להבחין אם נמחק פעם

סהדי חתימי על המחקא ושטרא אניירא כדמפרש בסמוך ואין וא"ם. והלא חוזר הוא ומוחק את השטר וזייף וחתמי קהדי. ומשני אין דומה חתימת העדים שחתום על המחק שנמחק פעם אחת לכתיבת השטר הכתוב על נמחק שתי פעמים ויהא ניכר הזיוף: וניחוש דלמה שדי. בעל השטר דיותה בקלף במקום חתימת

והלא

דאין לחוש שמא ימחוק אנחנא סהדי כיון דמעיקרא הוה כתב על המחק ואם ימחקנו ה"ל נמחק ב' פעמים והשטר שכתוב על הנייר שמחקו ה"ל נמחק פעם אחת ויהיה ניכר הזיוף דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ונראה לי דהיינו כשכותב על המחק אז ניכר איזה נמחק פעם אחת ואיזה נמחק שתי פעמים אבל הנייר מחוק גרידא שאין כתוב עליו כלום אותו אינו ניכר וכן מוכח בסמוך דפריך וניחוש דלמא שדי ליה דיותא אמקום עדים ומחיק ליה והדר מחיק ליה והוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים כשימחוק אחרי כן השטר ומאי פריך הלא בשעה שירנו לחתום יראו (ג) מחוק פעם אחת ומקום שהמלוה מחתימם מחוק שתי פעמים אלא ודאי אינו ניכר עד שיהא כתוב ויהא יבש מיהו הא לאו ראיה היא דמצי למימר דלעדים אינו ניכר דלא דייקי אבל שטר הבא לפני ב"ד ניכר דב"ד דייקי ולכך אי מחיק אנחנא סהדי יראוהו ב"ד שנמחק שתי פעמים וחתימת העדים לא נמחק כי אם פעם אחת כדינא מיהו קשה לרבי דלדברי ריב"ם תינח היכא דנכתב אנחנא סהדי על המחק כמו העדים אלא היכא דוכתב אנחוא סהדי על הנייר ימחקנו וגם (ד) השטר שהוא על הנייר ויהא שטר הבא הוא ועדיו על המחק ואמאי כשר וכ״ת הוא על

ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים וליחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה דכי הדר מחיק ליה להאי הוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים אמר אביי קסבר רב יאין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם מיתיבי יהוא על הנייר ועדיו על המחק כשר וניחוש דלמא מחיק ליה וכתיב מאי דבעי והוי ליה הוא ועדיו על המחק ידכתבי הכי אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושמרא כתב על ניירא דכתבי היכא אי מלתחת גייז ליה אי עילאי מחיק ליה ידכתבי בין מהדא למהרא אי הכי אימא מיפא יהוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אמאי פסול הכא נמי נכתבו הכי אנחנא םהדי חתמנא על ניירא ושטרא על מחקא השתא נמי] מאי אמרת מוחק חוזר ומוחק הא אמרת אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים יהני מילי היכא דחתימי סהדי אמחקא היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע וליתי מגילתא אחריתי ולמחוק ולידמי לא דמי מחקא דהא מגילתא למחקא דהא מגילתא ולקבלה לחתימות ידא דסהדי בבי דינא ולמחוק ולידמי אמר רב הושעיא "אִינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים ולישהייה אמר רבי ירמיה יחיישינן לב"ד מועין: רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו': השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל

הנייר ועדיו על המחק לא הוי כשר

אין העדים חותמין על השטר אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נמחק בפניהם שיראוהו קודם שיכתוב על גבי השטר וראוהו היאך נמחק דאי הדר תו ומחק במקום שהעדים חותמין הן שראוהו תחלה נמחק מכירין בין נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים: מיתיבי. הוא. כתיבת השטר: על הנייר. שאינו מחוק: ועדיו על המחק כשר. ואמאי לרב לל המחץ כשו. הממא ידב דאמר שטר הוא ועדיו על המחק כשר ליחוש דלמא מחיק לנייר שכתוב בו השטר והדר וכתב מאי דבעי והוה אידי ואידי נמחק פעם אחת. ומשני משום הכי כשר דכתבי ומשני משום הכי כשר דכתבי עדים הכי אנחנא סהדי כו'. אי לתתאי מן חתימת העדים גייז ליה ומחקו ליה לגוף של שטר או לעיל מן העדים מחיק שטר או לעיל מן העדים מחיק . ליה וליכא היכרא למלתא. ומשני דכתבו בין סהדי לסהדי ימני ואינו דומה נמחק פעם . אחת לנמחק ב' פעמים. הוא אחות לנמחק ב פעמים. חוא על המחק ועדיו על הנייר פסול משום דאיכא למימר דהדר מחיק ליה ומזייף ליה. והאמרת אינו דומה נמחק כו׳. . והאי נמחק ב' פעמים וניכר ואמאי פסול: הני מילי היכא מקום העדים שהוא פעם אחת ובין מחיקת מקום השטר שהוא ב׳ פעמים. ואכתי אמאי פסול וליתו מגילתא אחריתי ולמחוק חדא זימנא ולידמי אי דמיא כ) למחיקת הא מגילתא דהאי שטר. ומשני לא דמי מחקא דהא מגלתא למחקא . דהא מגלחא לפי דכליש מפי דסהדא דחתימי בהאי שטרא דמחיק יבואו עדים ויעידו לפני . בית דיז יודעים אנו שזו היא בת דין דו עדם אנו שהיה אל כתיבת העדים החתומין ובתר דקבלו לסהדותייהו למחוק מקום חתימותייהו ולידמי אי דמי מחיקת העדים שנמחק פעם אחת למחיקת מקום השור. וכי האי גוווא אפשו . לשטר ג' ימים או טפי לאחר מחיקת העדים וניחזי דהשתא

טועין ואין נותנין לב לדמות ולמחוק ובמקום תירוך רב הושעיה תירך רב ירמיה כך: השיב רבי אלא כשמחק בין עד לעד במקום שיכתבו אנחנא סהדי אבל אי לדברי רבי הנינה בן גמליהל. שאמר מקושר יכול לעשותו פשוט: כתבו אנחנה סהדי על הנייר לה אדרבה זה ראוי להכשיר יותר דודאי לא עשה שום זיוף אבל כשנמחק השטר ונמחק הריוח בין וכלא סהדא לסהדא שיש לחוש שמא היה כחוב בו אנחנא סהדי (כ) 🕬 ומחק וזייף או ראוי לפסול יותר וגם לא אשכחן חילוק בין כחוב אנחנא סהדי על הנייר בין כתוב על המחק וי"ל דלא חיישינן שמא מחק אנחנא סהדי (1) שאם כן יש ריוח בינחים בין סהדא לסהדא ומסחמא אין כוחבין (1) י בזה הדיבור כנגד חחימה בפחות משני שיטין וכמו ששני שיטין בין העדים לכתב פוסלין את השטר כן שני שיטין בין עד לעד פוסל דלמא יכחוב (ש שבי שיטות לפני העד וכן משמע לקתוף ששני עדים בשני שטרות מצטרפין להוליא ממון ואין לומר שיחסום 🕫 בשבילו דלענין אפוקי ממונא חשוד דלא מהימן אלא בשבועה והיכן יש לחוש שמא מחק אנחנא סהדי היכא שהעדים חתומים זה אלל זה בחד שיטה זה בראש השיטה וזה בסוף השיטה ואנחנו סהדי בנייר בינתים בזה אין רגילות (ש) דאנחנו סהדי על הנייר ועדים על המחק דלמה יעשו שטוח זה לכתוב אנחנא סהדי על הנייר והם חתומים על המחק יחתמו על הנייר ודיו וא"ת ולמה לא תקנו (°) שטרא על הנייר ועדיו על המחק כשר בלא אנחנא סהדי וכשעדיו והשטר על המחק יחתמו על הנייר ודיו וא"ת ולמה לא תקנו (°) שטרא על הנייר ועדיו על המחק כשר בלא אנחנא סהדי וכשעדיו והשטר על המחק לא יהא כשר אם לא כתבו בו אנחנא סהדי כתיבי אמחקא ושטרא כתיבא אמחקא דהשתא ליכא למיחש שמתחילה היה השטר על הנייר ומחקו חייפו שיותר היה להם לעשות תקנה כשהשטר עשוי "[על המחק] דאיכא למיחש ביה שנעשה זיוף מבאותו שעדיין לא נעשה בו זיוף וי"ל הוא ועדיו על המחק שכיח טפי שיש לסופר כמה טופסי שטרות שלא כוון בהן המעשה ומחקם אבל הוא על הנייר ועדיו על המחק לא שכיח כולי האי ולכך תקנו אנחנא סהדי והשתא מיתרנא שפיר מה שהקשה ר"י על פי׳ ריצ"ם שיותר יש לנו להכשיר אנחנא סהדי כשכתוב על הנייר שלא נעשה בו שום זיוף יותר משכתוב על המחק דאיכא למיחש שנעשה בו זיוף שעתה יש ליתן טעם (0) זה שפיר דאנחנא סהדי על הנייר לא שכיח אלא אדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על הנייר (10 וקשה לפי׳ י רשב"ם שפירש בשטר הבא הוא ועדיו על המחק שאם יש ריוח מחוק בין עד לעד פסול דאיכא למיחש שהיה כתוב בו אנחנא סהדי והשטר היה כחוב על הנייר ומחקו א"כ הא דקאמר דכתבי אנחנא (מ) בין עד לעד היינו כשיש נייר בין עד לעד שאם כבר מחוק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי ירחיקו העדים זה מזה שיעור אנחנא סהדי ודי בכך שאם ימחוק ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד וזה אינו נראה לומר שאינו מלריך אנחנא סהדי אלא כשיש נייר בין עד לעד דהוה ליה לגמ' לפרש ועוד א"כ (0 בשופטני עסקינן שהניחו הנייר וכתבו על המחק ומיהו איכא למימר שאין להקשות כשיש מחק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי יניחו חלק ודיו (ם) וזה אינו שאם לא נצריכו לכתוב לא יניחו בין זה לזה ולא יחושו כי יאמרו למה אניחנו וארחיק חתימתי מחבירי כיון שאינו כתוב בינתים: וניהוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים. פירשתי לעיל: א' לעילאי מחיק. לפירוש ריב"ם שפירש כשנתחק שתי פעתים ניכר (ש) שאין כתוב עליו השתא קשה לישדי דיותא בין עדים לכתיבה ולמחוק ליה והדר לכתוב אנחנא סהדי וכו׳ דהשתא לא מלי מחיק ליה לפי

שיהא נמחק שתי פעמים ויהא ניכר אבל לפי' רבי ניחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום ומיהו עדיפא מינה משני דבלא דיותא מצי עביד בין סהדא לסהדא: לרשהירה, מאן דלא גרים ליה ₪ סבר דכמו כן אינו דומה נמחק בן שני ימים לנמחק בן שלשה יי

ואכתי אמאי פסול והא אפשר למבדקיה הכי. אמר ר' ירמיה להכי קא פסיק דפסול דחיישינן לבית דין טועין דכיון דחזר דרכבו עדים הוא דר שליה הכי. אמר ר' ירמיה להכי קא פסיק דפסול דחיישינן לבית דין טועין דכיון דחזר דכתבו עדים הכי ושטרא על מחקא סמכי עדים ולא בדקו ליה אי נמחק פעם אחת או שתי פעמים. הלכך גודי דפסול אע"ג דאפשר בבדיקה משום בית דין טועין דלא בדקי אלא גבו לאלתר: רבי חנניה בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. יפתח קשוריו והוי פשוט אע"פ שיש בו אויר ג' שיטות למעלה אין בכך כלום

א) לכאורה צ"ל וחזר ואשדי דיותא אכולא שטרא והדר כתב השטר על אותו שטר וכו". ב) נראה דצ"ל אי דמיא מחיקת הא מגילתא למחיקה דהאי שטר.

לחוש שמסר לו שטר פסול (ע"כ) וא"ת שמא מחק אנחנא סהדי וכל השטר שלמעלה בר מן העדים וכתב מאי דבעי וי"ל דלא מכשרינן הוא ועדיו על המחק אלא כשאין ריוח בין עד לעד כדי לכתוב אנחנא סהדי וריב"ם פירש